מאמר

אל יפטר – ה׳תשל״ב

מאת

כבוד קדושת

אדמו״ר מנחם מענדל

זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

בלתי מוגה

יוצא לאור לש״פ לך לך, ח׳ מרחשון, ה׳תשע״ב

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים"

770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושתים לבריאה

בס״ד.

פתח דבר

לקראת ש״פ לך לך הבעל״ט, הננו מוציאים לאור (בהוצאה חדשה ומתוקנת) את המאמר ד״ה אל יפטר אדם מחבירו שנאמר בהתוועדות מוצש״ק פ׳ בראשית, מבה״ח מרחשון ה׳תשל״ב (לפני ארבעים שנה), הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי ״אגרות־קודש — מילואים״ מהשנים תרפ״ה־תשל״ה, שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה״ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד ״הקיצו ורננו גו׳״, ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, ״תורה חדשה מאתי תצא״.

ועד הנחות בלה״ק

מוצש״ק פ׳ נח, בדר״ח מרחשון, ה׳תשע״ב
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2011 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5772 • 2011

Printed in the United States of America

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס **„ועד הנחות בלה״ק״**
Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse
538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נדפס בסיוע ולזכות בנימין בן חדוה ומשפחת פדרמן ולזכות אמם חדוה בת לאה רייזל

בס״ד. מוצש״ק פ׳ בראשית, מבה״ח מר־חשון ה׳תשל״ב

(הנחה בלתי מוגה)

אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו[1]. הנה מלשון המאמר, אל יפטר כו׳ אלא כו׳, שהפירוש הפשוט בזה הוא[2] שההיתר שיפטר אדם מחבירו הוא רק כאשר נפטר ממנו מתוך דבר הלכה, מובן, שבמאמר זה גופא מודגש גודל ענין האחדות של בנ״י, עד כדי כך, שבעצם צריכים להימצא כולם באותו מקום גשמי [שהרי אין ענין יוצא מידי פשוטו, ועאכו״כ כשמדובר אודות פסק דין בהלכה, כבמארז״ל זה, הרי בודאי שהכוונה היא כפשוטו, בנוגע למקום גשמי], וההיתר שיפטר אדם מחבירו הוא רק מתוך דבר הלכה, ומיד מוסיף ומבאר, שמתוך כך זוכרהו, שהפירוש בזה, שכאשר נפטר מחבירו מתוך דבר הלכה, אזי הפירוד ביניהם אינו פירוד אמיתי[3], כיון שנזכר עליו וזוכר אותו[4], והזכרון הוא ע״י דבר הלכה, שזהו דבר קיים, ולכן הרי זה מקשר אותם ביחד, למרות הפירוד ביניהם במקום גשמי. אבל אעפ״כ, ישנה המציאות דיפטר אדם מחבירו, אלא שצ״ל בזה תנאי מיוחד, מתוך דבר הלכה. וצריך ביאור, דלכאורה, כיון שענין האחדות של בנ״י (שיהיו כולם במקום אחד) נוגע כ״כ עד שאי אפשר שיפטר אדם מחבירו אא״כ מבטיח (ער באַוואָרנט זיך) שיהי׳ זוכרהו, א״כ, מהו הצורך בכל המציאות דיפטר אדם מחבירו (שאז צריכים לחפש עצות שיהי׳ זוכרהו). גם צריך להבין, מדוע העצה שיהי׳ זוכרהו היא ע״י שנפטר ממנו מתוך דבר הלכה דוקא[4], היינו, לא סתם ענין של מצוה, וגם בתורה גופא, לא סתם ענין בתורה, אלא דבר הלכה דוקא, שהכוונה בזה היא להלכה פסוקה (כמובא בגמרא ברכות[1] הדוגמאות בדבר).

ב) **וידוע** הביאור בזה, בהקדם כללות הענין דיפטר אדם מחבירו כפי שהוא בנוגע לבנ״י עם הקב״ה[5]. דהנה, אע״פ שמלא כל

---

1) ברכות לא, א.

2) ראה גם לקו״ש חי״ג ע׳ 182.

3) ראה גם אגרות־קודש אדמו״ר מהוריי״צ ח״ד ע׳ רנז. הועתק ב״היום יום״ י אדר שני.

4) ראה ד״ה אל יפטר אדם תרפ״ט (סה״מ תרפ״ט ע׳ 253).

5) ראה גם ד״ה אל יפטר אדם מחבירו תשכ״א. תשכ״ב (תו״מ סה״מ תשכ״א ע׳ כח ואילך. תשכ״ב ע׳ קמח. ע׳ קסב ואילך). שיחת כט תשרי תשכ״ב (תו״מ התוועדויות תשכ״ב ח״א ע׳ 163 ואילך). וראה גם ״רשימות״ חוברת כד.

הארץ כבודו[6], ואת השמים ואת הארץ אני מלא[7], ועאכו״כ בנוגע לבנ״י, חלק הוי׳ עמו[8], מ״מ, הרי ישנו הענין דירידת הנשמה למטה, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא[9], וירידה זו היא ע״י כמה אופנים כו׳, עד שהנשמה נעשית כביכול דבר ומציאות בפ״ע[10], ומתלבשת בגוף ונפש הבהמית, עלי׳ נאמר[11] רוח הבהמה היורדת היא למטה, שלכן יש מקום לבקשה ובחרת בחיים[12], כיון שיכול להיות גם באופן אחר ח״ו. אמנם, כללות ענין ירידת הנשמה כו׳ הוא דבר המוכרח בעבודת ה׳, כי, כל האפשרות לעבוד את המקום, אע״פ שמאן דמחוי במחוג קמי׳ מלכא[13] הוא היפך קבלת עול מלכותו[14], הרי זה רק בגלל שהנשמה נמצאת בגוף גשמי שנמצא בעולם גשמי וגם חומרי, ואז אומרים לו, שכיון שלמצרים ירדתם ויצה״ר יש ביניכם[15], אזי צריך להתחיל את עבודתו מחדש, ע״ד ובדוגמת המעמד ומצב שהי׳ קודם ירידת הנשמה, שעז״נ (נשמה שנתת בי) טהורה היא[16], וכמ״ש[17] חי הוי׳ אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו, והיינו[18], שגם בהיותה בדרגא תחתונה יותר שנעשית כבר בבחי׳ מציאות, הנה מציאותה היא תמיד באופן דעמדתי, אין עמידה אלא תפלה[19], שהו״ע הביטול. והנה, ירידת הנשמה מהמעמד ומצב דטהורה היא, היא בדוגמת הענין דיפטר אדם מחבירו כביכול, וכמובן גם מזה שלאחרי ירידת הנשמה למטה צריך לפעול הענין דהרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה[20], ומזה מוכח, שלפני שנעשה הענין דתשוב גו׳, נמצאת הנשמה במקום אחר כביכול. וזהו גם הטעם שבירידת הנשמה למטה יש צורך בהתבוננות כו׳, ועכ״פ ההתבוננות דשאו מרום עיניכם[21], ורק אז יכול להיות הענין דראו מי ברא אלה[21], ואילו קודם ירידת הנשמה לא הי׳ צורך בדבר כלל. ועד כדי כך, שמבואר בתניא[22] שאפילו צדיק גמור עובד הוי׳ באהבה בתענוגים לא יגיע למעלת דביקותו כו׳ בטרם ירידתו לעוה״ז כו׳, להיותו דבר בפני עצמו

---

6) ישעי׳ ו, ג.
7) ירמי׳ כג, כד.
8) האזינו לב, ט. וראה תניא אגה״ת פ״ד.
9) ע״פ ל׳ חז״ל — חגיגה ה, ב.
10) ראה ביאורי הזהר לאדמו״ר האמצעי קיד, ד ואילך. ולאדמו״ר הצ״צ — ח״א ע׳ תקמה ואילך.
11) קהלת ג, כא.
12) נצבים ל, יט.
13) חגיגה שם.
14) ראה דרמ״צ ח, א.
15) שבת פח, ב ואילך.
16) ״אלקי נשמה״ בברכות השחר. וראה לקו״ת ר״פ דברים (א, א). ובכ״מ.
17) מלכים־א יז, א (וראה לקו״ש חכ״ה ע׳ 147 הערה 53. וש״נ).
18) ראה סה״מ עזר״ת ס״ע רטז.
19) ברכות ו, ב. וש״נ.
20) קהלת יב, ז. וראה לקו״ת ר״פ האזינו.
21) ישעי׳ מ, כו.
22) פל״ה (מד, סע״א ואילך). פל״ז (מח, סע״א).

ירא ה' ואוהבו (יש מי שאוהב[23]). ועוד זאת, הנה נוסף על ירידת הנשמה מצד עצמה, הרי היא גם מתאחדת עם נפש הבהמית, ועל ידה — עם הגוף, ועל ידם — עם חלקו בעולם, שהוא באופן של רשות הרבים, שבו יש מקום לטעות כו', כמובן ממארז"ל[24] על הפסוק (בפרשה דמינה אזלינן)[25] נעשה אדם, לשון רבים, כתוב והרוצה לטעות יטעה. ושם צריכים לפעול שיראו בגלוי שהעולם הוא רשות היחיד, ליחידו של עולם[26], ע"ד שהי' בתחלת הבריאה, שאף שכבר היו השמים והארץ וכל צבאיהם[27], מ"מ נאמר[28] יום אחד, לפי שהי' הקב"ה יחיד בעולמו[29], והיינו, שאע"פ שיש כבר המציאות של עולמו, הרי זה באופן שהקב"ה יחיד בעולמו. וכפי שמצינו גם באדה"ר, שבר"ה הראשון פעל בכל העולם כולו, באמרו בואו[30] נשתחוה ונכרעה נברכה לפני הוי' עושינו[31], ודוגמתו בעבודת כאו"א מישראל, כמארז"ל[32] לפיכך נברא האדם יחידי ללמדך כו', שכל אחד מישראל, בכל מקום ובכל זמן, הוא בדוגמת אדם הראשון, ויכול לפעול כל הענינים עד לתכלית השלימות, כולל גם לומר לכל העולם בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני הוי' עושינו, והעולם הולך אחריו ומתנהג כפי שאמר להם בואו נשתחוה ונכרעה.

וענין זה (כללות ירידת הנשמה למטה באופן דיפטר אדם מחבירו) נעשה חלק מסדר ההשתלשלות, שכדי שיהי' כדבעי, צ"ל תחילה הירידה למטה, ושם יהי' הענין דובחרת בחיים[12] (לא באופן של נהמא דכיסופא[33], אלא) ע"י עבודת האדם דוקא, כיון שלמעשה ידיך תכסוף[34], ועד שעבודה היא צורך גבוה[35], שעל ידה פועלים בבחי' גבוה עד לגבוה מעל גבוה[36] כו', ובשביל זה יש צורך בהענין דראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב[37], וגם את ההיפך, ואז ממלא כאו"א מישראל בכח עצמו את בקשת הקב"ה ובחרת בחיים. ועי"ז נשלמת כוונת הירידה — צורך עלי', שלאח"ז תהי' העלי' של הנשמה (מהבירא עמיקתא, יחד עם נה"ב והגוף

23) ראה תו"א הוספות לויקהל קיד, ד. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי פא, א ואילך.
24) ב"ר פ"ח, ח. וראה פרש"י עה"פ.
25) בראשית א, כו.
26) ראה תניא ספל"ג. ובכ"מ.
27) ראה פרש"י בראשית שם, יד.
28) בראשית שם, ה.
29) ב"ר פ"ג, ח. הובא בפרש"י עה"פ.
30) תהלים צה, ו.
31) זהר ח"א רכא, א. ח"ג קז, ב. פרקי דר"א פי"א. ועוד.
32) סנהדרין לז, א — במשנה.
33) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת צו ז, ריש ע"ד. ובכ"מ.
34) איוב יד, טו.
35) ראה עבודת הקודש חלק העבודה בתחילתו. הובא בשל"ה שער הגדול (כט, ב ואילך).
36) קהלת ה, ז.
37) נצבים שם, טו.

וחלקו בעולם) לשרשה ומקורה כמו קודם הירידה, ויתירה מזה, שהעלי׳ צריכה להיות באופן נעלה יותר (דאל״כ, מהו הריוח שנפעל ע״י הירידה), עד לאשתאבא בגופא דמלכא[38], ככל שאר הפירושים והביאורים שישנם בענין העלי׳. אבל מקודם לזה, וכדי לבוא לזה, צ״ל הענין דיפטר אדם מחבירו, כנ״ל בארוכה.

ג) **והנה** כיון שבשביל העלי׳ יש צורך בירידה, וכמאמר[39] לפום צערא אגרא, וכדי שהעלי׳ תהי׳ עלי׳ עצומה ונפלאה, צריכה גם הירידה שלפני׳ להיות מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, לכן, בהירידה דנש״י למטה גופא ישנו לא רק הסוג דישכר, יושבי אוהל, לומדי תורה, אלא גם הסוג דזבולון, בעלי עסק[40], שאינם נמצאים בד׳ אמות של תורה, שזוהי ירידה למטה יותר בכללות ענין ירידת הנשמה לעוה״ז הגשמי.

אמנם גם על זה נאמר[41] מים רבים לא יוכלו לכבות את אהבה ונהרות לא ישטפוה, כמבואר בתורה אור פרשתנו[42], שמים רבים קאי על טרדות הפרנסה, ובמיוחד טרדות הפרנסה של בעלי עסק, ועד שהתורה עצמה מעידה שהם מים רבים, ואעפ״כ מבטיחה התורה ומבארת אמיתית הענין כפי שהוא בפועל, שלמרות גודל וחוזק המים רבים, לא יוכלו לכבות את האהבה ו(נהרות) לא ישטפוה, ואדרבה (כפי שמסיים בדרוש הנ״ל), שדוקא מצד המים רבים מתעוררת ומתגלה האהבה בתוקף יותר, וחודרת את כל קומתו ופעולותיו כו׳ (כלשון הכתוב (המובא בהדרוש[43]) בדעת חדרים ימלאו[44]). וע״ד האמור לעיל שדוקא מצד הירידה למטה מטה, יכולה להיות אח״כ העלי׳ למעלה באופן של עלי׳ עצומה ונפלאה ביותר.

ד) **אך** עדיין צריך להבין, כיצד יכול איש ישראל לפעול על עצמו שלא להתפעל מהמים רבים (כפי שנקראים ע״י התורה עצמה), ועד שלא זו בלבד שלא יוכלו לכבות את האהבה, אלא אדרבה, שהאהבה המסותרת תבוא בגילוי ותחדור בו כו׳. אך הענין הוא, שעז״נ[45] בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, ודרשו חז״ל[46] בראשית בשביל ישראל

---

38) זח״א ריז, ב.
39) אבות פ״ה מכ״א.
40) ראה תניא אגה״ק ס״ה. ביאורי הזהר לאדמו״ר האמצעי כה, א ואילך. ולאדמו״ר הצ״צ — ח״א ע׳ קלד.
41) שה״ש ח, ז.
42) ר״פ נח (ח, ג ואילך).
43) שם יו״ד, סע״א.
44) משלי כד, ד.
45) בראשית א, א.
46) פרש״י עה״פ (ד״ה בראשית ברא). ובכ״מ.

שנקראו ראשית, והיינו, שכל המציאות של שמים וארץ היא בשביל שיהי' מקום שבו תהי' הירידה של בנ"י ובו יוכלו לפעול מילוי שליחותם, כדי שעי"ז תהי' אח"כ העלי' למעלה יותר מדרגת הנשמה כפי שהיתה במעמד ומצב דטהורה היא. וכן הוא בנוגע למים רבים, שהו"ע הירידה בעניני העולם בטרדות הפרנסה כו', שכל המציאות של המים רבים אינה אלא כדי שהעלי' תהי' ביתר שאת וביתר עוז. ועפ"ז מובן הטעם שמים רבים לא יוכלו לכבות גו'.

אמנם נוסף על ביאור טעם הדבר, צריכים גם להביא זאת בפועל, וזהו כללות ענין עבודת בנ"י ע"י התורה, שגם עלי' נאמר בראשית, בשביל התורה שנקראת ראשית[46], ובאופן ששניהם (ישראל ותורה) הם בתיבה אחת, בראשית, ב' ראשית[47], היינו, שיש ב' ענינים שהם ראשית, ישראל ותורה, ומשניהם נעשית תיבה אחת, בראשית, ועד שישראל ע"י אורייתא נעשים חד עם קוב"ה[48]. וכללות הענין בזה, שכאשר שולחים את הנשמה למטה, נותנים לה מלכתחילה את כל הכחות, ובעיקר — ענין התורה [בדוגמת המבואר בסוגיא דמ"ת[15], שכיון שלמצרים ירדתם ויצה"ר יש ביניכם וכו', לכן נותנים לבנ"י את התורה, חמדה גנוזה, ואדרבה, עיקר התורה היא למטה דוקא, ולא בשמים היא[49]], תורה אור[50], כדי להאיר את העולם, והיינו, שנוסף על פשטות הענין, שכדי למלא שליחותו בעולם צריך לידע את המעשה אשר יעשון ואלה אשר לא תעשינה[51], ובשביל זה צ"ל הענין דלימוד התורה, שהרי לא עם הארץ חסיד[52], הנה כדי שיוכלו להבחין כו' (פאַנאַנדערקלייבן זיך) בענינים גשמיים ועאכו"כ בענינים חומריים, יש צורך בדבר המאיר, ודוקא בגלל שזהו עולם תחתון שאין למטה הימנו[53], יש צורך באור גדול ביותר, וכהדוגמא שהובאה בגמרא במסכת סוטה[54] בענין תורה אור[50], שלא מספיק אור הנר, אלא יש צורך באור היום, שזהו כללות ענין התורה[55] [ובמיוחד ענין התשובה (כמבואר בארוכה בדרושים על כתובים אלו[56]), והרי שלימות התשובה באופן

---

47) תקו"ד בהקדמה (יג, א). תיקון א (יח, א). ועוד.

48) ראה זח"ג עג, א.

49) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

50) משלי ו, כג.

51) ע"פ לשון הכתוב — יתרו יח, כ. ויקרא ד, ב.

52) אבות פ"ב מ"ה.

53) ראה תניא פל"ו.

54) כא, א.

55) ראה פרש"י שם: "הגיע עמוד השחר .. זכה לתורה כו'". וראה קונטרס עץ החיים בתחילתו.

56) ראה שערי אורה לאדמו"ר האמצעי בהקדמה.

דאתדבקות רוחא ברוחא הו״ע לימוד התורה באופן נעלה כו׳ (כמבואר באגה״ת[57])]. ויתירה מזה, שע״י התורה מהפכים את העולם, כמובן ממארז״ל[58] בראתי יצה״ר בראתי לו תורה תבלין, וכידוע הדיוק[59] בזה, שענין התבלין אינו מבטל את מציאות הדבר המתובל, אלא אדרבה, שמהפכו למאכל נעים ביותר, וע״ד מארז״ל[60] עה״פ[61] והנה טוב מאד, טוב זה יצר טוב, מאד זה יצה״ר, שזהו״ע הפיכת היצה״ר ע״י עבודת האדם.

והנה בתורה גופא, גם השקו״ט שבתורה הו״ע של תורה אור (ועאכו״כ כאשר לימוד זה הוא בריבוי), אבל אעפ״כ, כדי שהאדם יוכל למלאות שליחותו בעולם, לתקן את גופו ונפשו הבהמית וחלקו בעולם, שענין זה נפעל ע״י המעשה, שהוא העיקר[62] (וגם ע״י דיבור ומחשבה, בעיקר כפי שקשורים עם ענין המעשה), לא מספיק ענין השקו״ט שבתורה, אלא צ״ל גם המסקנא להלכה, שעל זה אמרו[63] גדול לימוד שמביא לידי מעשה, שזהו״ע דבר הלכה דוקא. וזהו אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה, שע״י דבר הלכה, לימוד התורה המביא לידי מעשה דמילוי השליחות בעולם, נעשה הענין דיפטר אדם מחבירו, ירידת הנשמה למטה, באופן שעי״ז באים לתכלית העלי׳.

ה) **ועפ״ז** יש לבאר גם פשטות הענין דאל יפטר אדם מחבירו וכו׳. והענין בזה, דהנה ידוע ומובן שאינו דומה יחיד העושה לרבים העושים[64]. וכמבואר בארוכה בקונטרס החלצו[65] התועלת של החלטה ברבים בנוגע ללימוד ברבים ופעולה ברבים. ומצד זה, היו כל ישראל צריכים להיות במעמד ומצב של אחדות, כולכם, לאחדים כאחד, מראשיכם עד שואב מימיך[66], גם בגשמיות כפשוטו. וזהו גם משמעות התחלת המאמר: אל יפטר אדם מחבירו, שלא צריך להיות ענין של פירוד בין איש ישראל לחבירו אפילו לא במקום גשמי (כשם שכללות ישראל עם הקב״ה הם באופן שישראל אורייתא וקוב״ה כולא חד). אך על זה אמרו

57) פרק ח־ט.
58) קידושין ל, ב.
59) ראה גם קונטרס ענינה של תורת החסידות הערה 114. שיחת ש״פ חיי שרה תשכ״ג. ש״פ אמור תשד״מ (תו״מ התוועדויות תשכ״ג ח״א ע׳ 215. תשד״מ ח״ג ס״ע 1647 ואילך).
60) קה״ר פ״ג, יא (ג).
61) בראשית א, לא.
62) ראה אבות פ״א מי״ז.
63) קידושין מ, ב. וש״נ.
64) ראה תו״כ ופרש״י בחוקותי כו, ח.
65) פ״י (סה״מ תרנ״ט ע׳ רלג (בהוצאת קה״ת, תשע״א)).
66) ר״פ נצבים. וראה לקו״ת ר״פ נצבים.

רז"ל[67] צדקה עשה הקב"ה בישראל שפיזרן לבין האומות, והיינו[68], דכיון שצריך לברר את כל ניצוצות הקדושה, והרי הניצוץ קדושה שלו נמצא במקום אחד והניצוץ קדושה של חבירו נמצא במקום אחר, לכן צדקה עשה הקב"ה בישראל שפיזרן לבין האומות, שאחד מכם גולה לברברי' ואחד מכם גולה לסרמטרי'[69], ומברר את כל המדינה כולה, עי"ז שממלא שם שליחותו של הקב"ה בלימוד התורה וקיום המצוות. ובגלל זה צריך להיות הענין דיפטר אדם מחבירו כפשוטו, בין איש ישראל לחבירו.

אמנם כשם שנת"ל בענין דיפטר אדם מחבירו כפי שהוא למעלה, שירידת הנשמה למטה היא ירידה צורך עלי', וכמו בכללות הענין דמים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, שכל ענין המציאות דמים רבים הוא בכדי שאהבה תהי' בתוקף יותר, הנה כן הוא בנוגע לענין דיפטר אדם מחבירו כפשוטו, שהכוונה בזה היא בכדי לבוא להתאחדות גדולה יותר. וע"ד שמצינו בעבודת חודש תשרי, כמבואר בלקו"ת[70] בענין שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני[71], שזהו כמשל הריקוד הנקרא מחול, שהרוקדים במחול מתרחקים זה מזה, ועי"ז נעשה אח"כ קירוב גדול יותר, וכן הוא בעבודת חודש תשרי, שעי"ז שישנו תחילה ענין של ריחוק ע"י שמאלו, נעשה אח"כ הענין דימינו תחבקני בחג הסוכות, וענין זה נמשך בקליטה בפנימיות בשמיני עצרת, ולאח"ז ממשיכים זאת באופן דיעקב הלך לדרכו[72] על כל השנה כולה[73]. וכן הוא בענין דיפטר אדם מחבירו, שזהו בכדי שלאח"ז יהי' הקירוב ביניהם באופן גדול עוד יותר.

ועוד זאת, שגם בזמן שבינתיים, כשנמצאים בריחוק מקום גשמי, אין זה ריחוק אמיתי ח"ו, כיון שהענין דיפטר הוא מתוך דבר הלכה, שמתוך כך זוכרהו, היינו, שדבר ההלכה מזכיר לשומע בכל רגע את מי שאמר דבר הלכה זה, והאומר זוכר את מי ששמע את דבר ההלכה, ועי"ז עומדים הם באחדות אמיתית במשך כל הזמן, עד שנפגשים עוד הפעם[4] (וגם אז) בענין של תורה ומצוותי'. והענין בזה, דהנה, כללות ענין התורה הו"ע האחדות, שהרי תורה אחת לכולנה[74], ובתורה גופא מודגש יותר

---

67) פסחים פז, ב.

68) ראה תו"א בראשית ו, א. ר"פ לך לך. ובכ"מ.

69) לשון חז"ל — שהש"ר פ"ב, ח (ב) — כהגירסא שהובאה ברד"ל ובעץ יוסף שם. ועוד.

70) דרושי שמע"צ פו, ג ואילך. וראה שם פד, א ואילך.

71) שה"ש ב, ו.

72) ויצא לב, ב. וראה לקו"ש ח"כ ע' 556. וש"נ.

73) ראה גם "רשימות" שבהערה 5.

74) ראה תניא רפמ"ד. ספמ"ו. ובכ"מ.

ענין האחדות בדבר הלכה, שזהו״ע נעלה יותר מהדרגא דאלו ואלו דברי אלקים חיים[75], אלקים לשון רבים[76], אלא זהו״ע ששייך לשם הוי׳, כמארז״ל[77] והוי׳ עמו[78], שהלכה כמותו בכל מקום. וכן הוא גם בפשטות, שבענין השקו״ט וההתבוננות שבתורה יש חילוקי מדריגות, כל חד וחד לפום שיעורא דילי׳, שהרי אין דיעותיהן שוות[79], משא״כ דבר הלכה, הלכה פסוקה, הרי זה לכל בנ״י בשוה, וכמ״ש[80] הנגלות לנו ולבנינו גו׳, ללא חילוקים כלל. ולכן, כאשר הענין דיפטר אדם מחבירו הוא מתוך דבר הלכה, הנה גם כאשר נמצאים בריחוק מקום גשמי, הרי הם מאוחדים בענין שמצד עצמו הו״ע של אחדות, שזהו כללות ענין התורה, שהיא למעלה ממקום וזמן, וביחד עם זה, נמשכת ויורדת במקום וזמן, ועד שהתורה גופא מתחלקת לכו״כ חלקים (אע״פ שתורה אחת לכולנה), וכידוע[81] שיש בתורה ענין שהוא בדוגמת הדם שהוא בשוה בכל האברים, וישנו גם הענין דלימוד שמביא לידי מעשה, שהוא באופן של התחלקות לרמ״ח מצוות עשה ושס״ה מצוות לא תעשה, ואדרבה, שצ״ל ההתחלקות למספר זה דוקא (לא אחד או שנים, אלא דוקא רמ״ח ושס״ה, ובכללות — תרי״ג). ועד״ז בנוגע לבנ״י, זאת התורה אדם[82], בכל אחד מישראל בעניניו, ובכללות כל בנ״י, שלמרות שיש ביניהם חילוקי דרגות, וע״פ תורה צריכים להיות חילוקי דרגות ביניהם, החל מהחלוקה הכללית דיושבי אוהל ובעלי עסק, ובאופן כזה נעשה הענין דויעקב הלך לדרכו, שזה יוצא לעבודתו בקו של ישכר וזה יוצא לעבודתו בקו של זבולון, ובכל עבודה גופא יש גם התחלקות לפרטים כו׳, הנה ביחד עם זה ישנו גם ענין ההתאחדות (זוכרהו), שגם מי שעבודתו בקו של זבולון יש לו קביעות עתים לתורה, כל חד וחד לפום שיעורא דילי׳ (כמבואר בהלכות ת״ת[83]), ועאכו״כ בנוגע ללימוד ההלכות לדעת את המעשה אשר יעשון ואלה אשר לא תעשינה. וזוהי גם אחת המעלות שיש בשיעורי הלימוד השוים לכל נפש, כמו שיעורי חת״ת (נוסף על הסגולה שבדבר באופן סגולי[84]), שעי״ז מתאחדים כולם בלימוד אחד, הן בתושב״כ, הן

---

75) עירובין יג, ב. וש״נ.

76) ראה פרש״י וירא כ, יג. וישלח לה, ז. תו״א וארא נו, ריש ע״ב.

77) סנהדרין צג, ב. וראה אוה״ת יתרו ע׳ תתצג ואילך. סה״מ תרכ״ז ע׳ שז.

78) שמואל־א טז, יח.

79) ראה ברכות נח, רע״א. סנהדרין לח, א. ועוד.

80) נצבים כט, כח.

81) ראה לקו״ת במדבר יג, א ואילך.

82) חוקת יט, יד. וראה זהר ח״ב קיז, ב (ברע״מ). ח״ג כט, ב (ברע״מ). ועוד.

83) לאדה״ז פ״ג ס״ד. וש״נ.

84) ראה אגרות־קודש אדמו״ר מהוריי״צ ח״ד ע׳ רסח. ובכ״מ.

בתושבע"פ והן בפנימיות התורה, שכולם לומדים באותו היום אותו ענין, וכיון שלימוד התורה הוא באופן שתורתך בתוך מעי[85], שנמשך וחודר בכל מציאותו, נמצא, שכל בנ"י שלומדים שיעור זה נעשים מציאות אחת.

ו) **וזהו** גם מה שהענין דיפטר כו' מתוך דבר הלכה בסיומו של חודש תשרי הוא מתוך שמחת תורה, שעיקר ענינו הוא (לא לימוד התורה, אלא) הריקודים עם התורה, שזהו ענין המעשה שבתורה (ע"ד דבר הלכה). ועי"ז נמשכת אחדות של ישראל על כל השנה כולה, שגם אז יהי' ענין האחדות כמו שהי' בחג הסוכות, דכתיב בי'[86] ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל, כדאיתא במדרש[87] שד' המינים רומזים על ד' הסוגים שבהם נחלקים בנ"י, ובאופן שמכולם נעשית מצוה אחת[88], צוותא[89] וחיבור עם הקב"ה, נותן התורה ומצוה המצוות. ועי"ז מתבטל הענין דפרידתכם, ובאופן שיש על זה נתינת כח מלמעלה, שהקב"ה אומר קשה עלי פרידתכם[90], שזוהי נתינת כח במיוחד שלא יהי' ענין של פרידתכם, אלא יוצאים אל כל השנה כולה מתוך אחדות אמיתית בלימוד התורה ובקיום המצוות, ומתוך רצון חזק למלאות שליחותו של הקב"ה בעולם, שזהו גם כללות ענין האחדות של אדם עם חבירו כפי שקאי על בנ"י והקב"ה (כנ"ל), באופן שמתוך כך זוכרהו, היינו, שבנ"י זוכרים תמיד את הקב"ה, וכמאמר רבינו הזקן[91] שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד[92], שכאו"א מישראל אינו רוצה ואינו יכול (ניט ער וויל און ניט ער קען) להיות נפרד ח"ו מאלקות. ויתירה מזה, את הוי' האמרת היום[93], היינו, שבכל יום [כפירוש רש"י על הפסוק[94] היום הזה, בכל יום כו') ישנו אצל כל אחד מישראל הענין דאת הוי' האמרת היום, ועי"ז נעשה כן גם מלמעלה למטה[95], והוי' האמירך היום[96]. ובאופן כזה נעשה הענין דויעקב הלך לדרכו, בכל השנה כולה, יחד עם הקב"ה ותורתו, ובאופן דישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד, וע"י אחדות

---

85) תהלים מ, ט. וראה תניא ספ"ה.
86) אמור כג, מ.
87) ויק"ר פ"ל, יב.
88) סהמ"צ להרמב"ם בשורש יא.
89) ראה לקו"ת בחוקותי מה, ג. מז, ב. ובכ"מ.
90) פרש"י אמור שם, לו. פינחס כט, לו. ועוד.
91) ראה אגרות־קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' שפד (הועתק בהיום יום" כה תמוז). שם ע' תקמז (הועתק ב"היום יום" שם כא סיון). ועוד.
92) ואתחנן ו, ד.
93) תבוא כו, יז.
94) שם, טז.
95) ראה ד"ה את הוי' האמרת היום דח"י אלול תשל"א.
96) שם, יח.

זו מבטלים את הענין דפרידתכם שישנו בעולם (נעשה לשון רבים, והרוצה לטעות יטעה), ועושים מהעולם כולו רשות היחיד, ליחידו של עולם, בדוגמת יום אחד, שהי׳ הקב״ה יחיד בעולמו, שאף שהיתה המציאות דעולמו, הי׳ הקב״ה יחיד בעולמו, והיינו, שממשיכים יחוד הוי׳ בכל עניני העולם, ועד שבאים לענין דאין עוד מלבדו[97], בגאולה האמיתית והשלימה ע״י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

---

97) ואתחנן ד, לה.

הוספה

ב״ה יום ג׳ יח מ״ח ה׳תש״ד

כבוד ידידנו האברך המצוין אי״א וו״ח וכו׳
הרב התמים מ״ז שי׳ גרינגלאַס

שלום וברכה!

במענה על מכתביו

א) לא עניתי בעצמי ע״ע מפני הטרדה המרובה בעניני מל״ח מחנה ודברים הנדפסים — והרי בעניני פועל לא היתה בזה נפ״מ — ואין בזה שום טעמים צדדיים כלל, גם עתה אין הזמן גרמא לכתיבה בארוכה מפני טעמים הנ״ל ובפרט שהתחלתי בהכנה להו״ל שיחת ח״י אלול ועלי להגיה הרשימות ולסדרם להוסיף איזה מ״מ והערות ונוסף ע״ז למצוא מקור לכסף — ואין איש עוזר בכל זה — (ותיכף אח״כ יש עוד איזה קונטרסים העומדים על הפרק להו״ל ודורשים את כהנ״ל), אבל כיון שמתרעם ומתלונן על אי כתיבתי וחביבה עלי התעסקותו בעניני מחנה ומל״ח לקחתי מעתותי והנני בא בכתובים.

ב) בשעתו קבלתי את שני הספרים להרב מרגליות, ות״ח על השאילם אותם. מכתבו להקוה״ק — מי״ז לחד״ז — נמסר.

ג) שיחת ח״י אלול נתקבלה חזרה — והיא עדיין קודם ההגהה ותקותי אשר יהיו ג״כ מלואים והוספות עלי׳ — ומהתימה אשר אינו מחזיר את המאמר נו״ן שע״ב, שהוא שייך לשיחה זו ויודפס אתה עמה, וכבר כתבו לו פעמיים עד״ז, ובבקשה למהר בזה.

ד) הראיון ב״האַיאַס״ נדחה, מפני סבות שאינם תלויות בנו, לשבוע זה ובודאי יהי׳ ביום ד־ה. ואם יהיו איזה חדשות בזה יודיעוהו. זה עתה שבו — וניירותיו נלקחו.

חלק מס״א, וס״ז — נדפס באג״ק ח״א אגרת קיג, והושלמה ע״פ צילום האגרת. נדפסה בתשורה (ישיבת ליובאַוויטש מאַנשעסטער, תשרי תשנ״ט).

הרב התמים מ״ז שי׳ גרינגלאַס: אגרות נוספות אליו — אג״ק חכ״ב אגרת ח׳שסח, ובהנסמן בהערות שם.

שיחת ח״י אלול: תש״ג. יצא לאור בקונטרס בפ״ע, ונדפס לאח״ז בסה״ש תש״ג ע׳ 140 ואילך.

המאמר נו״ן שע״ב: מח״י אלול תרנ״ג.

ויודפס אתה עמה: בקונטרס הנ״ל בסופו (סה״ש שם ע׳ 201 ואילך). נדפס לאח״ז בסה״מ תרנ״ג ע׳ רסט ואילך.

ה) כל עניני הדפוס שבקש נשלחו לו בשבוע העבר, וכן ג״כ הקוה״ק (מחודש מ״ח עדיין לא יצא לאור), ובודאי יודיע מקבלתם, מאמר קנין החיים וה״ה הביכל מאמרי ״תר״ץ־צ״ה״ אינם אצלנו ולכן לא נשלחו.

ו) ״היום יום״ לשנה זו עדיין לא התחלתי לסדרו מפני העדר הפנאי, וכנ״ל.

ז) הלוח האנגלי גמרתיו שבוע העבר ונמסר לדפוס, תכנית הלמודים תקותי שיצא לאור ימים אלו ואזי אשלח לו כבקשתו.

ח) כשתהי׳ הנחה משיחות שנה זו מסודרה אשתדל לשלוח לו, ע״מ להחזיר כרגיל.

ט) בנוגע למכתב ע״ד משניות בע״פ אשתדל כפי האפשרות והפנאי.

י) שולחים בחבילה מיוחדת מהמכ׳ ע״ד תפלין לאנ״ח שזה עתה נדפס.

יא) צריכים היו להשתדל שעתונם יפרסם ע״ד המעסדזש, היום יום, הקונטרס ומעין, ובכלל ע״ד הוצאות ״קהתי״, ולא רק בתור מודעה, כי אם במאמר: אודות אופי ״קהתי״ והספרים, אשר היא מו״ל וכה״ג, ובודאי מדפיסים הם מזמן לזמן סקירות אודות ספרים ובתי הדפוס, וחבל על אשר, כנראה, אין להם דריסת הרגל במערכת.

יב) מה הי׳ סוף דבר ע״ד מכתבי קלאַצקין, הקבלם אם לאו?

יג) מה נשמע ע״ד ״בית רבקה״? ההיו איזה תוצאות ממכ׳ ועד הרבנים אל מוסדות החנוך אשר במחנו ע״ד ספרי למוד על טה״ק בכלל וספרי מל״ח בפרט?

יד) בנוגע לשאלתו מפני מה אין עושים אצלנו נויי סוכה, שאלתי את כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א עד״ז ליל א׳ דחה״ס, וז״ל: אין ליובאַוויטש פלעגט מען ניט מאַכען קיין נויי סוכה ניט אונטערן סכך ניט אַף די דפנות, אַמאָל האָט זאַלקע פּערסיץ (חסיד ממוסקבא) געבראַכט פירות, געמאַכטע פירות, אבער מען

מאמר קנין החיים: נדפס לאח״ז בסה״מ קונטרסים ח״א בתחלתו.
״היום יום״ לשנה זו: ראה מבוא לאג״ק אדמו״ר מהוריי״צ ח״ז ע׳ 11.
הלוח האנגלי: ראה אג״ק ח״א אגרת קי, ובהנסמן בהערות שם.
תכנית הלמודים: ראה אג״ק אדמו״ר מהוריי״צ ח״ז אגרת א׳תתקנ, ובהנסמן בהערות שם.
למכתב ע״ד משניות בע״פ: אג״ק ח״א אגרת קלב.
מהמכ׳ ע״ד תפלין לאנ״ח: = לאנשי חיל. ראה אג״ק ח״א אגרת קא, ובהנסמן בהערות שם.
מכתבי קלאַצקין: ראה אג״ק ח״א אגרת צו (ס״ג), ובהנסמן בהערות שם.
ליל א׳ דחה״ס: ראה סה״ש תש״ד ע׳ 12. ״היום יום״ חלק שני (תורת מנחם — רשימת היומן ע׳ תעג).

האָט עס ניט אויפגעהאָנגען (היינו שבכוונה לא עשו כן) שאלתי הטעם ע״ז ולא קבלתי מענה.

טו) על שאלתו בענין שם ב״ן עניתי במכ׳ הקודם ובטח הגיעו במועדו, ומוסג״פ קונטרס מה שנלפע״ד בדרך אפשר בשאלתו בבחי׳ מרע״ה, ובענינים העיקרים שבו רשמתי מ״מ שם נמצא הביאור ע״ד החסידות.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

❀ ❀ ❀

הטעם ע״ז: **ראה גם תו״מ התוועדויות חכ״ט ע׳ 41. וש״נ.**
שם ב״ן .. במכ׳ הקודם: **אג״ק ח״א אגרת צו.**
קונטרס .. בשאלתו בבחי׳ מרע״ה: **נדפס בלקו״ש ח״ו (בהוספות) ע׳ 244 ואילך.**
יו״ר ועד הפועל: **מחנה ישראל.**

לזכות הנערה השלוחה

רבקה בת **שפרה אביבה**

לרפואה שלימה וקרובה

ושלא יישאר שום רושם כלל

וכ״ק אדמו״ר יגין עלי׳, שתהי׳ בריאה ושלימה

ולאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

נדפס על ידי ולזכות דודה ודודתה

הרה״ת ר׳ **יעקב יהודה ליב** וזוגתו מרת **חוה** שיחיו **אלטיין**

❁

ולזכות

הרה״ת ר׳ **יעקב יהודה ליב** בן **רחל דוואשא**

לרפואה שלימה וקרובה

בכל רמ״ח אבריו ושס״ה גידיו

ושלא יישאר שום רושם כלל

ולאריכות ימים ושנים טובות ובריאות